

לפירוש אחד ברש"י – נתקדשו ונפסלו כמו הזבח עצמו. לדעת התוס', אעפ"י שלא נתקדשו ורשאים לשנותם לזבח אחר, מ"מ יש להקריבם באותו יום, שאל"כ ייפסלו בלינה למחרת מפני שנתקדשו בכלי. ולדעת רש"י אין נפסלים בלינה ע"י קדושת כלי בלבד (וכ"ה בפסקי הרי"ד. ובדעת הרמב"ם נחלקו המפרשים. ע' כס"מ פסוה"מ יב,ו; תו"ט; ברכה"ו; ו"ת; חו"ב).

ארע הפסול בזר יקח (כלומר לאחר השחיטה); אם כבר נתקבל הדם בכלי, הואיל ועומד היה לזרוק הרי הוא כזרוק לשיטת רבי שמעון ונתקדשו הנסכים. הלכך אם יש זבח אחר, שהיה זבוח כבר בשעה שארע הפסול – ייקרבו עמו [משום תנאי ב"ד. והתנו רק כשהזבח האחר זבוח, שנראה כאילו הנסכים שייכים לו]. לא היה ראוי לזריקה, או אף אם נראה, לדעת הסובר 'לאו כזרוק דמי' – לדעת רבי, נתקדשו הנסכים בשחיטה ודינם כאמור, ולדעת רבי אלעזר בר"ש – לא נתקדשו ודינם כבשחיטה פסולה, שסובר שני דברים המתירים (- שחיטה וזריקה) אין מעלים זה בלא זה.

א. אין תנאי ב"ד אמור אלא בקרבנות ציבור, אבל קרבנות יחיד ילינו ויצאו לבית השריפה (רמב"ם, תוס' ועוד).

ב. יש מי שדייק מלשון 'ונמצא הזבח פסול', שלא תקנו בית דין להכשיר הנסכים לזבח אחר אלא בשארע פסול באחד מהמקרים ההווים, אבל במחשב מחשבת פסול לא תקנו (עפ"י חדושים ובאורים ח,ה. ע"ש בהסבר הענין).

ג. נסכים שהקדישום לשם זבח מסוים, ולא ארע בו פסול – משמע בסוגיא שאין להביאם לזבח אחר [שהרי לא התירו אלא משום תנאי ב"ד כשארע פסול, כנ"ל]. ואולם מהסוגיא לעיל (טו): נראה שתלוי הדבר במחלוקת ר"מ וחכמים. וכתבו התוס' שם בתירוץ אחד שסוגיתנו מדברת אליבא דר"מ. ולתירוץ האחר כתבו שזה שאמרו חכמים שם שכשר לזבח אחר – רק אם היה מחשבת פיגול בשחיטה אך לא כשהיתה בהכשר. ויש אומרים שכן היא שיטת הרמב"ם (עפ"י 'זבח תודה' זבחים פרק ב"ש; חזו"א זבחים יד. ובאבי עזרי (מחו"כ ה,ד) הקשה על כך מסתימת הרמב"ם שם גבי לוג שמן של מצורע).

ג. אמר רב חסדא: שמן שהפרישו לשם מנחה זו – פסול למנחה אחרת. ואפילו במנחת ציבור, וארע פסול במנחה – אין אומרים 'לב ב"ד מתנה' בשמן מפני שהוא מגוף המנחה הלכך אינו בא למנחה אחרת. א. ב'זבח תודה' כתב שנראה ש'הפרישו' היינו הקדישו בכלי, אבל הקדשת פה בעלמא אינה קובעת. ובספר חדושים ובאורים (ח,ה) כתב לחלוק. ב. הרמב"ם לא הביא דין זה – כאשר תמחו המפרשים.

דפים עט – פ

קלח. האם מביאים לחמי תודה באופנים דלהלן – בתודת חובה ובתודת נדבה?

- א. תודה שאבדה והפריש אחרת תחתיה, ונמצאת.
- ב. ולד תודה ותמורתה.
- ג. הפריש שתי תודות לאחריה.
- ד. הפריש תודה ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואבדה, וחזר והפריש אחרת, ונמצאו הראשונות?
- ה. מה הדין בכל אלו לענין חטאות המתות?

שאלות ותשובות לסיכום – מנחות ח"ב

א. תודת חובה שאבדה והפריש אחרת תחתיה, ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות; מקריב אחת מהן (איזו שירצה) ומביא עמה לחם, ומביא את השניה ללא לחם (והקריב על זבח התודה; יקריבנו). והוא הדין כשכבר נתכפר בזאת שהפריש (והביא עמה לחם) ואח"כ מצא את הראשונה – יביאנה ללא לחם [ונאכלת ליום ולילה. זבחים לו.].

א. איזוהי תודת חובה – שאמר 'הרי עלי תודה'. ולפירוש אחר ברש"י (כת"י) אפילו ללא נדר, כל שהוא מאותם ארבעה שחייבים להודות, הרי תודתו תודת חובה.

ב. ברמב"ם משמע שכששתיהן עומדות – שתיהן חייבות בלחם (וע' קרן אורה זבח תודה). תודת נדבה ('הרי זו'), כיון שלא נתחייב בהפרשת האחרת ואעפ"כ הפריש – הרי זה 'מרבה בתודות' וחייב לחם לכל אחת.

ב. ולד תודת נדבה – הרי הוא בגדר 'מותר' תודה ואין בו לחם. הגם שעדיין לא נתכפר באם והולד קרב לראשונה.

ולד תודת חובה; אם כבר נתכפר באם, יביאנו ללא לחם (והקריב על זבח התודה). ואם לא נתכפר – לדברי רבי יוחנן אדם מתכפר בשבח הקדש, כלומר מתכפר בולד, הלכך מביא עמו לחם. ולדעת שמואל אין אדם מתכפר בשבח הקדש (ואם הקריבו תחילה לא יצא ידי חובת נדרו. רש"י כת"י) הלכך אינו מביא עמו לחם.

יש סוברים שלדעת רבי אליעזר (בתמורה יח) חכמים גזרו שולד תודה לא יקרב, שמא יגדל עדרים עדרים [ולדעת ריב"ל, בולד-ולד אף לחכמים לא יקרב] (עפ"י רמב"ם תמורה ד, א ולח"מ. וע' רעק"א ושפ"א תמורה שם). ואין כן דעת רש"י (בתמורה יח. ד"ה גזירה).

תמורת תודה אין מביאים עמה לחם (והקריב על זבח התודה). אבל היא עצמה קרבה (אם על תודה). נראה לכאורה מהגמרא שאין חילוק בין תמורת תודת חובה לנדבה, וגם כשעדיין לא נתכפר – אין מביא לחם עם התמורה. ואולם מדברי הרמב"ם מבואר שדין תמורה כדין חליפי תודה, ובנדבה מביא לחם ש'מרבה בתודות' הוא (עפ"י חזו"א תמורה לג, ז. והמפרשים נתקשו בדברי הרמב"ם מסוגית תודה שנתערבה בתמורתה – ע' קרן אורה; שפת אמת; אור שמח פסוה"מ יב, ה; אור הישר. ובחזו"א יישב דבריו עם הסוגיא).

ג. הפריש שתי תודות לאחריות – מביא לחם עם הראשונה בלבד (ואין לומר 'מרבה בתודות', שהרי ודאי לשם חובה אחת הפריש שתיהן. רש"י).

הרמב"ם השמיט דין זה, אולי משום שבא בגמרא בדרך שקלא וטריא (זבח תודה).

ד. הפריש ואבדה והפריש אחרת ואבדה וחזר והפריש, ומצא הראשונה; לדברי רבא, אין השלישית נחשבת חילוף לראשונה אלא לשניה, הלכך אם נתכפר בראשונה – יביא לחם עם השלישית. ואם נתכפר בשלישית – יביא לחם עם הראשונה. אבל נתכפר בשניה – אינו מביא עם האחרות (שהרי שניה חילופי ראשונה, ושלישית חילופי שניה. וכיון שהביא לחם עם השניה, אין מביא עם חילופיה). לדברי אב"י, לעולם אינו מביא לחם אלא עם אחת, שכולן חליפין זה לזה.

ה. חטאת שאבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה; לדברי רבי שמעון ורבי (וכן פרשו דעת שמואל), בכל אופן החטאת שנשארה דינה במיתה, מהלכה למשה מסיני. ולדברי חכמים, אם נמצאת הראשונה

קודם שנתכפרו בעלים באחרת – רועה. ואם לאחר שנתכפרו – מתה (ובתמורה כג-כג נחלקו אמוראים בפירוש מחלוקתם).

ולד חטאת ותמורת חטאת – למיתה.

אם הקדיש חטאת כשהיתה מעוברת, לדברי רבי יוחנן רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר (עפ"י גמרא להלן ותמורה כה; תוס'. ויש מצדדים שלפי רב כהנא ורבא שטעמו של רבי יוחנן משום שאדם מתכפר בשבח הקדש, הוא הדין כשנתעברה לאחר שהקדיש, רצה מתכפר בולד, ולא אמרו ולד חטאת מתה אלא כשנתכפר באם. עפ"י חזו"א קדשים עמ' 336 ועוד).

הפריש שתי חטאות לאחריות; לדברי רבי אושעיא מתכפר באיזו מהם שירצה והשניה תרעה עד שתסתאב ותיפדה ויפלו דמיה לעולת נדבה [ואפילו רבי מודה לזה. על מקור הדבר ע' להלן פג. וברד"ה אף כל]. ולדברי רבי שמעון כיון שנתכפרו בעליה לעולם דינה במיתה.

פרשו בתוס' (כאן ובפסחים צז) כגון שאמר תיקדש אחת מתוך השתים [והשניה לאחריות], אבל הפריש אחת ואח"כ הפריש אחרת לאחריותה – מתכפר בראשונה ולא בשניה. ואף במפריש שתיים בבת אחת, זו לחטאת וזו לאחריות – אינו מתכפר בהן, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.

ומדברי הרמב"ם נראה שמפריש שתי חטאות על חטא אחד [ורק להקריב שתי חטאות על חטא אחד אי אפשר אבל להפריש אפשר] (אבי עזרי פסוה"מ ד, ה).

הפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת ואבדה גם היא והפריש שלישיית, ונמצאו הראשונות; לדברי רבי זירא (ורבא) השלישית אינה נחשבת כחילופי חטאת שדינן במיתה אלא השתים הסמוכות זו לזו בלבד, ואביי חולק וסובר כולן חליפין זו לזו.

הלכה כרבי זירא ורבא (רמב"ם פסוה"מ ד, ד וכו"מ. ואם בא לימלך מלכתחילה מורים לו שיתכפר בראשונה והשאר ירעו מאחר שנמצאו קודם כפרת ראשונה, והלכה כחכמים החולקים על רבי. עפ"י לקוטי הלכות תמורה).

דף פ

קלט. א. אמר 'הרי זו תודה וזה לחמה', ואבדה התודה או אבד הלחם – מה יעשה?

ב. הפריש מעות לתודה ונתותרו – האם מביא בהן לחמה? ומה הדין להפך, כשהפריש מעות עבור הלחם ונתותרו?

ג. תודה שנתערבה בתמורתה – מה יעשה, ומה הדין כאשר מתה אחת מהן?

א. אמר רבי אבא: 'זו תודה וזו לחמה'; אבדה התודה – אינו מביא תודה אחרת עבור הלחם (שהרי לא אמר 'הרי עלי', ואין תודה באה בגלל לחם).

א. הלכך יאבד גם הלחם ואין יכול להביא תודה ולזווג לה לחם זה (עפ"י רש"י כתי ועוד; שפ"א; חדושים ובאורים ה, ז). ולדברי רש"י בפסחים (ג) יכול לפדותו ולהביא בדמיו לחם אחר [אך אינו מחויב בדבר. ע' שפ"א]. ולהתוס' ושאר (שם) אי אפשר להביא לחם אחר.

ב. נראה שאין חילוק בדין זה בין נדר לנדבה, וגם בנדר אינו יכול להביא בהמה אחרת עם לחם זה, אלא חייב בלחם אחר (חז"ב ה, ז). ובספר שפת אמת נסתפק בזה ונשאר ב'צריך עיון לדינא'.

אבד הלחם – מביא לחם אחר ואעפ"י שלא חייב עצמו ב'הרי עלי' – כיון שהתודה מחייבת להביא עמה לחם.

ב. הפריש מעות לתודה ונתותרו – מביא בהן לחם, כי גם הלחם בכלל 'תודה' שהפריש עבורה (והקריב על זבח התודה חלות...).

הפריש מעות ל'לחמי תודה' ונתותרו – אין מביא בהן תודה, שהתודה אינה קרויה 'לחם'. ומביא לחם אחר באותן מעות שניתותרו, אם יאבד לחם זה. ולשיטת רש"י (בפסחים יג) יכול להביא בו לחם לתודה אחרת (ע' חו"א מנחות מב, כג; חו"ב יא, יט).

ג. תודה שנתערבה בתמורתה – יביא לחם עבור אחת מהן ויתנה שיהא הלחם בא בשביל התודה שביניהם. מתה אחת מהן; אם אמר 'הרי עלי', הלא חייב להביא בהמה נוספת לאחריותו, הלכך יביא עמה לחם ויתנה שאם זו שנשארה קיימת היא התודה – יהא זה לחמה [וזה האחרת שמביא – לאחריות בעלמא]. ואם הנשארת היא התמורה, הרי בהמה זו שהפריש עתה – היא תודתו וזה לחמה.

אמר 'הרי זו' – אין לו תקנה [שאינן יכול להביא אחרת בתנאי של אחריות, שהרי אין אחריות לנדבה. ולא בתנאי שלמים – שממעט זמן אכילתם, וכן אין שייך להפריש לכתחילה להיות 'נותר', ולא להתנות שאם פטור יהא הלחם חולין – משום הכנסת חולין לעזרה].

א. כתב הרמב"ם שתרעה זו הנשארת עד שיפול בה מום. והראב"ד השיג. וכנראה לשיטתו תמות ותיקבר (עפ"י חו"א).

ב. לפי המבואר בהמשך הסוגיא, למאן דאמר 'שיירו' – משוייר, יש תקנה להפריש בהמה מעוברת וכו' (וע' חרושים ובאורים יב).

ג. תודה שאבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאה הראשונה ונתערבו זו בזו, כיון שצריך להביא אחת עם לחמה, אם מתה אחת מהן צריך להביא האחרת עם לחם, ויש בה משום 'בל תאחר' [שלא כתודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת שאין בה 'בל תאחר' כי אי אפשר להביא את הנשארת] (רש"ש ר"ה ה עפ"י הגמרא שם).

דף פא

קמ. א. מה נחשב כהפרשה תחילה למותרות שאין שייך לעשותה?

ב. האם יש לחוש לאיסור הכנסת חולין בעזרה בהפרשת שמונים חלות לתודתו, על מנת שיתקדשו ארבעים מתוכן?

ג. המפריש חטאת מעוברת – האם יכול להתכפר בוולדה? המפריש בהמה מעוברת לתודה – האם מביא עם הוולד לחם אם לאו?

א. אין מפרישים תחילה למותרות, כלומר להפריש בהמה מלכתחילה שתעשה מותר, כגון מפריש בהמה עם לחמה במקום הספק ומתנה שאם כפי צד אחד בספק, תהא זו מותר. ואולם אין בכלל זה המביא בהמה מעוברת והוולד לכשיוולד יעשה מותר – כיון שבשעה שמקדיש יש כאן גוף אחד שמקצתו קרב.

ב. דבר שנעשה לצורך הקרבן, אין בו חשש הכנסת חולין בעזרה [וכעין זה הלל הזקן היה נוהג להקדיש קרבנו בתוך העזרה, ומכניסה לעזרה כשהיא חולין – שלצורך כזה מותר (עפ"י רש"י כת"י, ועתוס)].

ולכן אין איסור חולין בעזרה בהקדשת ארבעים חלות מתוך שמונים לתודה.

התוס' צדדו (לפירוש הצ"ק) שלפי ר' יוחנן יש חשש חולין בעזרה. ואולם נראה שזה רק כשאופה